

Yazarlık

Authorship

Okay Başak¹

Değerli okuyucular!

Yeni bir sayıda yine birlikteyiz. Bu sayıda da sizlerle paylaşacak çok şeyimiz var. Sizlere vereceğimiz güzel haberlerle başlamak istiyorum.

Türkiye Aile Hekimliği Dergisi'nin (TAHD) bilinirliğini ve okunurluğunu artırmaya çalışıyoruz. Bunun en temel yollarından biri, ulusal ve uluslararası endekslerce taranmaktır. TAHD bugün için Türkiye Atıf Dizini (*Turkish Citation Index*), Google Akademik (*Scholar*), *Index Copernicus* ve *EBSCOHost* endekslerince taranmaktadır. 2004-2006 yılları arasında tarandığı Türk Tıp Dizini'nde yeniden yer alma süreci ise sona yaklaşmış bulunmaktadır.

Öte yandan uluslararası açılımlarımız sürmektedir. Her men her sayımızda uluslararası aile hekimliği topluluğunun önde gelen isimlerinden, alanlarıyla ilgili durum raporları yayınlamaktayız. Bu sayımızda, aile hekimliğinde hasta merkezli klinik uygulamanın kuramcılarında Moira Stewart'ı sizlerle buluşturuyoruz. Biliyorsunuz Moira Stewart, geçen sayımızda bir yazısını yayımladığımız Tom Freeman ile birlikte, McWhinney ekibinin önemli üyelerinden biridir. Geçtiğimiz yıl Aile Hekimliği Akademisi Derneği tarafından yapılan Aile Hekimliği Araştırma Günlerine konuk konuşmacı olarak katılmış ve hasta merkezli klinik yöntem konusundaki güncel çalışmalarını bizlerle paylaşmıştı. Moira Stewart'ın bu toplantıda yaptığı konuşmanın ayrıntılı raporunu bu sayımızda okuyabilirsiniz.

Şimdi çok önemli iki adım daha atıyoruz. WONCA Avrupa'nın bilimsel yayın organı olan The European Journal of General Practice (EJGP), SCI-expanded kapsamında taranan uluslararası saygın bir dergidir. TAHUD ve EJGP yayıncı kuruluşu Informa Healthcare arasında varılan bir anlaşma ile EJGP'de yayınlanan makaleler, geçici bir süre okurlarımızın ve TAHUD üyelerinin kullanımına açılmış bulunmaktadır. Ön denemesi başlayan bu uygulama, yine anlaşma sağlanması durumunda kalıcı hale gelecektir. Sizlerin ilgisi ve kullanımı bu sürecin olumlu gelişmesinde belirleyici olacaktır. TAHUD üyelik izlem sistemi TÜATS üzerinden bilgilerini güncelleyen tüm Dernek üyeleri, Dernek web sitesi üzerinden bu uygulamadan ücretsiz olarak yararlanabilecektir.

İkinci önemli gelişme ise, EJGP ile TAHD arasında yapılan ortak yayın anlaşmasıdır. Geçtiğimiz haftalarda imzalanan bu anlaşmaya göre, Dergimizde yayınlanan bazı makalelerin eş zamanlı olarak EJGP'de de yayınlanması sağlanacaktır. Böylece TAHD okurları ve TAHUD üyeleri EJGP dergisine ulaşabilecek ve yazarlarımız, bir SCI-expanded dergisinde makalelerini yayınlama fırsatı bulacaklardır. Bunun Dergimiz için, uluslararası alanda tanınma, atıf alma ve SCI kapsamında taranma sürecinde önemli bir adım olduğunu düşünüyoruz. Konuyla ilgili ayrıntılı haberi "Aile Hekimliğinden Haberler" bölümünde bulabilirsiniz.

Ülkemizde aile hekimliğinin akademik gelişimine koşut olarak, üniversitelerde ve eğitim birimlerindeki akademik aile hekimlerinin bilimsel araştırmaları giderek artmaktadır. Öte yandan sahada çalışan uygulayıcı aile hekimlerinin araştırma etkinliklerinin de arttığını görmekteyiz. Giderek daha çok aile hekimi bilimsel çalışmalar yapmakta ve ulusal ve uluslararası düzeydeki bilimsel etkinliklere katılmaktadırlar. Bunun doğal sonucu olarak, sahadaki araştırmacılar Dergimize gelen ve yayınlanan yazılar da artmaktadır.

Bildiğiniz üzere, Aile Hekimliği Araştırma Günlerinde sunulan bilimsel çalışmaların özetleri, ciddi bir değerlendirme ve geliştirme sürecinin ardından Dergimizde yayınlanmaktadır. Dergi şimdi de, TAHUD Ulusal Aile Hekimliği Kongresinde sunulan bildirilerin özetlerini yayınlamaya hazırlanmaktadır. İlk olarak, 12. Ulusal Kongrede sunulacak bildirilerden, Kongre Bilimsel Kurulunca belirlenecek bir kısmı gelecek sayımızda yayınlanacaktır.

Bilimsel tıp dergilerinin sahada çalışan uygulayıcı hekimleri destekleme görevleri vardır. Toplumun ve bireylerin gereksinimleri ve sağlık hizmet talepleri zamanla değişim gösterebilir. Bu nedenle aile hekimleri tıbbi bilgi ve becerilerini, bilgiyi kullanma tarzlarını geliştirmek durumundadırlar. Dolayısıyla araştırmacılar ve yazarlar, hekimlerin bilimsel ve klinik bilgiyi kullanma biçimlerindeki yeni eğilimleri dikkate almalıdırlar. Bu da sahadan araştırmacıların çıkması, araştırma ekiplerine katılması ve uygulayıcı hekimlerin bilimsel çalışma tarzlarını geliştirmesi ile en iyi sağlanabilir.

TAHD, aile hekimliği uygulamasındaki araştırmacı hekimlerimize özel ilgi göstermekte ve onların yazarlık giri-

¹⁾ Türkiye Aile Hekimliği Dergisi Baş Editörü; Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Prof. Dr., Aydın

şimlerine ve süreçlerine mentörlük yapmaktadır. Genç araştırmacılara bilimsel makalelerini yapılandırılmaları konusunda yardımcı olmaktadır. Bunun gerçekleşmesinde editoryal ekibe büyük iş düşmektedir. Bunun bilincinde olarak, editoryal değerlendirme sürecini yeniden yapılandırdık. Editoryal değerlendirme sürecinde, hakem değerlendirmeleri de dikkate alınarak titiz bir çalışma sürdürülmektedir. Yazarlarla editörler arasında yaşanan canlı, heyecanlı ve verimli bir süreçle makale kalitesinin yükseltilmesi sağlanmaktadır. Görüldüğü gibi, Editörler Kurulu olarak ilk hedefimiz yazarlık süreci olmuştur.

Ülkemizde aile hekimliği araştırması son yıllarda iyi bir gelişme göstermiştir. Aile hekimliği uzmanlık eğitimi programlarımız, asistanlarımızın araştırma becerilerinin geliştirilmesine ve araştırmacı uzmanlar yetiştirilmesine büyük önem vermektedirler. Nitekim bir tıp dalı müfredat oluşturma ve standartlar belirleme komisyonu, en iyi araştırma eğitimi verilen üç tıp disiplininden biri olarak aile hekimliğini örnek göstermiştir.

Tüm bu gelişmelere karşın, Dergimize gönderilen yazılarda bazı temel eksiklikler ve yanlışlar görmekteyiz. En sık gördüklerimize burada kısaca değinmek istiyorum:

1. Bilimsel bir makalenin başlığı, okuyucuların ilk değerlendirdikleri ve ilgi gösterdikleri bölümdür. Başlık bir anlamda makalenin içeriği hakkında kısa ve doğru bir izlenim vermelidir. Oysa başlıklar büyük ölçüde genel ifadeler şeklinde oluşturulmaktadır. "... İncelenmesi", "... değerlendirilmesi", "... araştırılması" gibi ifadeler yeterince tanımlayıcı olmamaktadır. "... arasındaki ilişki", "... sıklığı", "... etkenler" gibi araştırmanın temel hipotezini sorgulayan tanımlamalar daha özgündür.
2. Çalışma hipotezi ve amacı iyi tanımlanmamaktadır. Amacın gerekçelendirilmesinin yapıldığı giriş bölümlerinin kurgusu genellikle dağınık olmaktadır. Bu bölümde yazılanlar ile çalışmanın amacı arasındaki ilişki genellikle zayıftır. Çalışma konusu, bu konunun niçin seçildiği, konunun bilinen ve (iyi) bilinmeyen yönleri, araştırmacının bunların hangisiyle ilgilendiği, alanındaki bilgi birikimine yeni olarak ne katmayı hedeflediği, ilgili hipotezleri ve amacı, birbiriyle ilişkili olarak ve bir akış içinde açıkça tanımlanmalıdır.
3. Yöntem bölümünde en sık görülen eksiklik, çalışmanın evreninin ve örnekleme yönteminin yeterince açıklanmamasıdır. Araştırmadan elde edilen sonuçların genel lenmesi açısından bu ikisi çok önemlidir.
4. Tartışma bölümünde sıklıkla, çalışmanın bulguları yeniden ifade edilmekte ve yalnızca sonuçların literatürde yer alan diğer çalışma sonuçlarıyla karşılaştırılması yapılmaktadır. Oysa elde edilen bulguların ne anlama geldiği üzerine yorumlar yapmak da gerekir.
5. Tartışmanın, çalışmadan çıkan sonuçların özetlendiği son kısmı, sıklıkla en yanlış kurgulanan bölümdür. Çalışmanın özgün sonuçlarına ya hiç değinilmemektedir ya da çoklukla literatürde yer alan, konuyla ilgili genel

bilgiler ve tavsiyeler verilmektedir. Oysa bu bölümde yazarlar, kendi araştırmalarından elde ettikleri ve okurların ilgisini çekecek en önemli sonuçları kısaca özetlemelidirler. Yanıtlanmamış sorular kaldıysa, bunlara yönelik öneriler ayrıca yer alabilir.

Yazarlık, bilimsel bir eylem ve önemli bir işlemdir. Yazar, yaptığı araştırma ve yayınlattığı araştırma raporuyla çok ciddi sorumluluklar üstlenmektedir. Bu süreçte bazı temel etik koşulların yerine getirilmesi de gerekmektedir. "Yazar" genellikle, yayınlanan çalışmaya önemli entelektüel katkısı olan kişidir. Çalışmanın en azından bir bileşeninde sorumluluk almış olmalı, diğer bileşenlerden kimlerin sorumlu olduğunu tanımlayabilmeli ve diğer yazarların katkısı ve yeterliği konusunda emin olmalıdır. Giderek daha çok bilimsel dergi, yazarlar listesindeki kişilerin çalışmaya katkısı konusunda okuyucuların bilgilendirilmesini istemektedir. Dolayısıyla yalnızca çalışmanın bütününden sorumlu yazarın tanınması değil ki bu genellikle birinci yazar olmaktadır, tüm yazarların katkılarının tanınması bir yayın politikası haline gelmektedir.

Uluslararası Tıp Dergi Editörleri Komitesi (ICMJE), yazarlık için aşağıdaki ölçütleri önermiştir.^[1,2]

1. Yazar, çalışma fikrinin oluşmasına ve tasarımına, verilerin işlenmesine ya da analiz ve yorumlanmasına önemli katkılarda bulunmuş olmalıdır.
2. Makalenin yazımına ya da entelektüel içeriğinin eleştirel olarak gözden geçirilmesine katkı vermemelidir.
3. Yayınlanacak son metne onay vermelidir.

Komite ayrıca, araştırma için gerekli fonların bulunması, ham verilerin toplanması ya da araştırma grubunun genel süpervizyonu/danışmanlık gibi durumların tek başına, yazarlık durumu oluşturmayacağını da vurgulamaktadır. Çok merkezli çalışmalarda, yazarlık araştırma grubuna atfedildiğinde, grupta belirtilen tüm yazarlar yukarıdaki ölçütleri karşılamak durumundadır. Grup, yayın için makaleyi göndermeden önce yazarların durumlarına ilişkin ortak karar vermelidir. Sorumlu yazar, yazarların varlığını ve sırasını açıklayabilmelidir. Yazarlık konusunda karar vermek ya da yazarlık konusundaki anlaşmazlıklarda hakemlik yapmak editörlerin görevi değildir.

Yukarıdaki yazarlık ölçütlerini karşılamayan, ancak teknik yardım, yazı desteği, finansal ya da materyal desteği sağlama gibi çalışmaya katkısı bulunan diğer kişiler, "açıklamalar" ya da "teşekkür" bölümünde ayrıca listelenmelidir.

Dergimiz bu genel kurallara uyma konusunda titizlik göstermektedir.

Sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle...

Kaynaklar

1. http://www.icmje.org/ethical_1author.html adresinden 29.03.2013 tarihinde erişilmiştir.
2. <http://publicationethics.org/resources/guidelines> adresinden 29.03.2013 tarihinde erişilmiştir.